

КООПЕРАТИВНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено актуальність використання кооперативного навчання у вищій освіті України, з'ясовано відмінність кооперативної форми навчальної взаємодії від конкурентної та індивідуалістичної, визначено головні переваги кооперативного навчання. Здійснено порівняльний аналіз двох моделей кооперативного навчання: "Навчання разом" Д. Джонсона і Р. Джонсона та "Структури Кагана" С. Кагана з метою оцінки доцільності їх застосування у вищій школі, розкрито принципи організації кооперативної навчальної взаємодії студентів відповідно до зазначених моделей та наведено приклади простих структур, що можуть бути використані в процесі викладання будь-яких дисциплін.

В умовах глобалізації освіти та інтеграції України в європейський освітній простір особлива увага має приділятися вивченню та впровадженню в навчальний процес вищої школи України зарубіжного науково-практичного педагогічного досвіду. Так у країнах Європи, Ізраїлі та США актуальним і поширеним є кооперативне навчання, яке ефективно використовується на різних рівнях системи освіти завдяки дослідженням і практичним розробкам Е. Аронсона, Д. Джонсона, Р. Джонсона, С. Кагана, Е. Коен, Н. Медден, Р. Славина, Е. Холубек, Ш. Шарана, Й. Шарана та інших науковців.

Вивченням кооперативних технологій займаються вітчизняні педагоги Т. С. Кошманова, К. Ф. Нор, Л. В. Пироженко, О. І. Пометун, О. Ю. Пришляк, Г. О. Сиротенко, В. Ю. Стрельников, Л. Т. Тишакова та ін., але в Україні кооперативне навчання, на жаль, не набуло широкого застосування, особливо у вищих навчальних закладах.

Студенти і викладачі звикли до конкурентної та індивідуалістичної моделей навчання, які призводять до високих результатів тільки окремих студентів, але не створюють умов для розкриття потенційних можливостей кожного індивіда та не сприяють розвитку соціально важливих навичок міжособистісної взаємодії. Конкурентна та індивідуалістична форми навчальної взаємодії характеризуються зацікавленістю студентів виключно власними успіхами, відсутністю співпраці та взаємодопомоги під час навчання; кооперація, навпаки, спрямована на поєднання навчальних зусиль студентів, підвищення ефективності навчання й отримання кожним з них найкращого результату.

Актуальність дослідження й активного впровадження навчальної кооперації в систему вищої освіти України, зумовлена, передусім, необхідністю позитивних перетворень як академічного, так і соціально-психологічного характеру.

Найбільш значущими перевагами кооперативного навчання, на яких наголошують науковці, є підвищення академічних результатів студентів; розвиток здатності критично мислити, нестереотипно сприймати інших людей; позитивний психологічний клімат у групі; прагнення студентів до співробітництва та конструктивної соціалізації; наявність емпатійної реакції, взаємопідтримки, симпатії та тісних дружніх стосунків у колективі; позитивне ставлення студентів до навчання, викладачів та навчального закладу; особистісне зростання; високий рівень самоповаги та психічного здоров'я, яке виявляється в емоційній рівноваженості, усвідомленні особистісної індивідуальності, прояві довіри, оптимістичному сприйнятті світу й оточення [1; 2].

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу двох основних моделей кооперативного навчання Д. Джонсона, Р. Джонсона і С. Кагана з метою оцінки доцільності їх використання в системі вищої освіти України.

Кооперативне навчання – це вид активного навчання, що передбачає кооперативну взаємодію студентів у малих групах для досягнення спільної навчальної мети. Сьогодні існує велика кількість різноманітних моделей та методів кооперативного навчання, серед яких найбільш відомими є навчання в команді (Student Team Learning), метод Е. Аронсона "Мозаїка" (Jigsaw) та його модифікація (Jigsaw 2), розроблена Р. Славиним, навчання разом (Learning Together), кооперативні структури Кагана (Kagan Structures), групове дослідження (Group Investigation), метод різнобічних здібностей Е. Коен (Complex Instruction) та інші.

Необхідним у межах досліджуваної проблеми вважаємо висвітлення індивідуальних підходів науковців до організації кооперативного навчання на основі порівняння двох основних моделей: "Навчання разом" Д. Джонсона і Р. Джонсона та "Структури Кагана" С. Кагана.

Кооперативна взаємодія студентів у малій групі ґрунтується на певних принципах її організації. Головними елементами моделі "Навчання разом" є: позитивна взаємозалежність учасників, індивідуальна відповідальність, стимулююча взаємодія "пліч-о-пліч", розвиток соціальних навичок (міжособистісної взаємодії і взаємодії в малій групі), груповий аналіз результатів (рефлексія) [1].

Модель кооперативного навчання С. Кагана передбачає дотримання чотирьох основних принципів: позитивної взаємозалежності, індивідуальної відповідальності, рівної співучасті, одночасної взаємодії [2]. Розглянемо, насамперед, ті принципи, які є ідентичними в обох моделях.

Співпраця в кооперативній групі ґрунтується на принципі позитивної взаємозалежності, який Д. Джонсон і Р. Джонсон назвали "sink or swim together", що означає: всі учасники або досягають успіху, або зазнають поразки [1]. Навчання структуроване таким чином, що кожен має зробити свій внесок у спільну справу, а результат діяльності окремого індивіда залежить від успішності виконання завдання іншими членами групи. Отже, позитивна взаємозалежність породжує стимул до навчання, взаємодопомогу в оволодінні матеріалом, спонукає партнерів до співпраці, взаємної відповідальності, зумовлює необхідність взаємоконтролю; забезпечує активність усіх студентів, об'єднання їхніх зусиль для виконання завдання. Організація позитивної взаємозалежності в групі досягається за допомогою визначення спільної мети, спеціального розподілу навчального матеріалу або ресурсів (наприклад, коли студент має тільки частину матеріалу, необхідного для виконання спільного завдання); призначення ролей (лідер, організатор, дослідник, контролер, експерт, доповідач, спостерігач); підсумовування балів, отриманих членами групи при оцінюванні; призначення колективної винагороди тощо.

Оскільки кооперативне навчання спрямоване на досягнення максимального рівня успішності кожним студентом, тому індивідуальна відповідальність є важливим елементом кооперативної роботи. Щоб упевнитися, що всі студенти активно працюють у групі, унеможливити виконання завдання одними студентами замість інших та виявити тих, кому потрібна допомога, викладач перевіряє й оцінює не тільки кінцевий результат спільної діяльності всієї групи, а й роботу кожного студента окремо за допомогою опитування, індивідуальних тестів або інших видів контролю. Оцінка за індивідуальну роботу підвищується, якщо всі студенти групи успішно виконали завдання і досягли поставленої мети.

На думку Д. Джонсона і Р. Джонсона, групове оцінювання (оцінка студента безпосередньо залежить від результату групи) забезпечує необхідну позитивну взаємозалежність й індивідуальну відповідальність [1]. С. Каган, навпаки, переконаний, що підвищення або зниження оцінки студента через результати інших членів групи є несправедливим [3]. Для стимулювання індивідуальної відповідальності оптимальною, на нашу думку, є ситуація, коли студенти навчаються спільно на засадах кооперації, а оцінюються індивідуально.

Аналіз спеціальної літератури переконує, що незважаючи на єдність самої суті кооперативного навчання та ідентичність деяких принципів його організації, зазначені моделі мають низку суттєвих відмінностей. Кооперативне навчання в моделі "Навчання разом" передбачає тісну міжособистісну взаємодію, в процесі якої студенти надають допомогу, підтримують, стимулюють навчальні зусилля один одного, отримують зворотний зв'язок, когнітивно й емпатійно реагують на поведінку партнерів. Натомість С. Каган в моделі кооперативного навчання "Структури Кагана" наголошує на важливості одночасної взаємодії, яка залежить від кількості студентів одночасно залучених до кооперації в межах однієї групи. Наприклад, у групі з чотирьох кожен студент має більше можливості активно взаємодіяти, ніж у групі з п'яти, а в парній роботі активна взаємодія вдвічі збільшується порівняно з групою з чотирьох осіб. Науковець вважає найбільш ефективною для кооперативного навчання групу з чотирьох, в якій у будь-який момент можна утворити дві пари [3].

Визначимо, що іншим вагомим принципом побудови кооперативної навчальної взаємодії в малій групі відповідно до моделі "Структури Кагана", що й відрізняє її від моделі "Навчання разом", є рівна співучасть, яка означає, що під час виконання завдання кожен член команди (С. Каган називає групи кооперації командами) отримує рівну з іншими учасниками можливість внести свій вклад у спільну справу, має у своєму розпорядженні стільки ж часу, скільки й інші на висловлення своєї думки тощо. Одночасність та рівна співучасть у взаємодії досягається завдяки використанню структур (інструктивних стратегій), які в моделі С. Кагана становлять основу організації навчальної кооперації.

Логіка нашого дослідження вимагає уточнення поняття "структура", яке визначається дослідником як послідовні кроки побудови кооперативної взаємодії під час спільного навчання [2].

Нам видається, що структури Кагана, яких сьогодні налічується більше, ніж 150, легко використовувати в процесі викладання будь-яких дисциплін, оскільки вони не обмежені контекстом.

Наведемо приклади простих структур, що можуть бути використані в процесі навчання. Так, структура "Нумерація" (Numbered Heads Together) включає наступні кроки: студенти об'єднуються в команди з чотирьох осіб, де кожен учасник має свій порядковий номер 1, 2, 3, 4; викладач ставить запитання, відповідь на яке студенти мають знайти спільно; під час обговорення студенти повинні переконатися, що всі члени команди знають відповідь; викладач називає порядковий номер; студенти з таким порядковим номером піднімають руки і викладач обирає одного з них для відповіді.

Для застосування структури "Коло ідей" (RoundRobin) студенти розподіляються на команди, у яких по черзі дають усні відповіді на поставлене запитання.

"Круглий стіл" (RoundTable) передбачає, що учасники команди по-черзі записують відповіді на поставлене запитання на аркуші паперу, який передають по колу від одного студента до іншого.

Структура "Думай – працюй у парі – ділись думками" (Think – Pair – Share) включає три етапи виконання завдання: 1) студенти працюють індивідуально, обдумуючи відповідь на поставлене запитання; 2) обговорюють відповідь у парі; 3) діляться своїми думками з іншими парами або всією групою.

Для виконання завдання з використанням структури "Командне визначення" (Team Statement) студенти об'єднуються в команди, щоб спільно сформулювати визначення того чи іншого поняття. Кожний член команди дає своє визначення поняття, потім індивідуальні ідеї об'єднуються для вироблення спільного визначення, що найширше розкриває зміст поняття.

"Таймер" (Timed Pair Share) використовується для організації парної роботи, впродовж якої студентам відводиться однаковий визначений період часу для обґрунтування своєї думки [2; 3].

Отже, володіючи певним репертуаром структур, викладач може використовувати їх у будь-який час, не витрачаючи багато зусиль на планування й організацію навчальної кооперації студентів.

Практичний досвід переконує, що одним з пріоритетних елементів "Навчання разом" є оволодіння соціальними навичками. Міжособистісна взаємодія в групі породжує конфлікт думок, ідей, підходів, а вмиле вирішення таких суперечок забезпечує навчальну мотивацію, глибше розуміння та краще запам'ятовування матеріалу, крім того студенти отримують досвід конструктивного розв'язання конфліктів на основі діалогової комунікації, вчать аргументувати свою точку зору, переконувати партнерів по взаємодії. Отже, розвиток соціальних навичок міжособистісної взаємодії в групі є необхідним компонентом кооперативного навчання і четвертим принципом побудови співпраці в моделі Д. Джонсона і Р. Джонсона.

Приділяючи значну увагу формуванню кооперативних навичок, науковці розподіляють їх за складністю на чотири рівні, зазначаючи при цьому, що їх формування повинно відбуватися цілеспрямовано в спеціально створених навчальних ситуаціях [1].

Навички першого рівня (називати один одного на ім'я, не підвищувати голос, говорити по черзі, не заважати, уважно слухати партнерів тощо) потрібні для згуртування групи та встановлення норм поведінки.

Навички другого рівня (спрямовувати роботу групи, виражати підтримку, заохочувати до роботи, висловлювати прохання про допомогу, описувати власні почуття, перефразувати й уточнювати ідеї інших членів команди тощо) необхідні для організації та забезпечення ефективної групової роботи.

Навички третього рівня (підсумовувати прочитане чи обговорене, виокремлювати головні ідеї, доповнювати та виправляти інформацію, пов'язувати новий матеріал з попередньо вивченим, використовувати підказки для запам'ятовування, планувати групове навчання тощо) забезпечують ментальну співпрацю для глибшого розуміння та оволодіння матеріалом.

Навички четвертого рівня (критикувати ідеї, а не партнерів, інтегрувати думки для вироблення спільної позиції, аргументувати свої ідеї та робити висновки, переконувати, ставити додаткові запитання, які забезпечують краще розуміння та заохочують до аналізу, знаходити альтернативи та робити вибір тощо) є навичками найвищого рівня, що сприяють глибокому розумінню та переосмисленню навчального матеріалу, стимулюють когнітивний конфлікт, творчий пошук раціональних рішень.

Вказуючи на важливість розвитку соціальних навичок, С. Каган не виділяє їх формування як окремих елементів кооперативного навчання, як це передбачено в моделі Джонсонів, оскільки структури, на його думку, містять чіткий алгоритм побудови навчальної кооперації, дотримуючись якого у студентів формуються навички кооперативної міжособистісної взаємодії. Наприклад, використання структур "Командне визначення", "Нумерація" сприяє розвитку таких соціальних навичок, як активно слухати, не перебивати інших, перепитувати, виражати підтримку, відстоювати власну думку, аргументувати її, досягати консенсусу тощо [3].

Важливим елементом "Навчання разом" є груповий аналіз результатів, що проводиться з метою оцінки успішності досягнення спільної мети навчальної діяльності та продуктивності кооперації. Під час рефлексії, що здійснюється у формі обговорення в групі індивідуальних і колективних труднощів і досягнень, студенти оцінюють наскільки ефективно вони взаємодіють, які моделі поведінки є корисними і що необхідно змінити для забезпечення максимально результативної роботи групи, приймають рішення щодо подальшого вдосконалення співпраці.

Отже, групова рефлексія сприяє подоланню складнощів, конфліктних ситуацій, що виникають у процесі групової взаємодії, виробленню та узгодженню механізмів кооперації, вибору ефективного способу взаємодії для спільного вирішення творчих завдань, розвитку і вдосконаленню індивідуальної рефлексії студентів.

Необхідність групової рефлексії та цілеспрямованого формування соціальних навичок міжособистісної взаємодії пов'язана з тим, що "Навчання разом", як правило, ґрунтується на довготривалій навчальній кооперації і потребує добре розвинутих навичок співпраці.

Ефективна реалізація моделі кооперативного навчання Д. Джонсона і Р. Джонсона передбачає здійснення викладачем наступних дій: визначення навчальної мети та соціальних навичок кооперативної взаємодії, які викладач планує розвивати; прийняття рішення щодо кількості студентів у групі (від 2 до 6 чол.); утворення груп і їх розташування в аудиторії; планування розподілу навчального матеріалу для забезпечення позитивної взаємозалежності; призначення ролей; пояснення завдання та перевірка його розуміння студентами; формулювання кінцевої мети кооперативної взаємодії; структурування індивідуальної відповідальності шляхом перевірки та оцінки рівня залучення кожного студента до виконання спільного завдання; організація міжгрупової кооперації; роз'яснення критеріїв оцінки групової роботи; визначення бажаних моделей

поведінки, таких як не підвищувати голос, називати один одного на ім'я, заохочувати кожного до взаємодії, здійснювати перевірку чи всі члени групи розуміють матеріал і погоджуються з відповіддю, критикувати ідеї, а не партнерів тощо; постійний моніторинг навчальної взаємодії; надання допомоги під час виконання завдання, роз'яснення інструкцій, уточнення тощо; втручання за необхідності, щоб запропонувати більш ефективну модель співпраці; навчання кооперативним навичкам; підведення підсумків заняття; аналіз успішності кооперації в групі та оцінка навчальних досягнень студентів [1].

Варто зауважити, що групи кооперативного навчання в моделі "Навчання разом" утворюються зі студентів різної статі, різних навчальних можливостей, інтересів, індивідуально-психологічних особливостей. Для забезпечення різноманітності групи й оптимального розподілу учасників викладач формує її на основі власної оцінки, а не за бажанням студентів. У такому складі група може працювати до кінця заняття, теми, модулю, семестру, загалом достатній період часу для того, щоб спрацюватися, стати єдиним цілим і бути успішною. Вважається, що за умови недостатньої ефективності функціонування групи на початку, не варто її розформувати, тому що студенти мають оволодіти навичками взаємодії, необхідними як для продуктивної співпраці, так і для розв'язання навчальних суперечок.

Зазначена модель навчання допускає використання кооперативних груп різного типу: формальних, неформальних та базових кооперативних груп [4].

Формальна кооперативна група формується на період від одного заняття до декількох тижнів для спільного виконання завдання.

Неформальна група – це тимчасова група з незакріпленим складом учасників, що працює спільно короткий період часу. Вона може бути створена, наприклад, з метою активізації знань, необхідних для освоєння нового матеріалу, резюмування щойно розглянутого матеріалу, короткотривалих дискусій тощо.

Базова група (група на постійній кооперативній основі) – це група зі сталим складом учасників, що співпрацює мінімум протягом семестру в навчальній аудиторії і поза її межами. Пріоритетним завданням групи є досягнення найвищих академічних результатів усіма її членами. Доцільність утворення групи такого типу пояснюється тим, що тривалість існування групи впливає на покращення міжособистісних стосунків у групі, підвищення соціальної підтримки, зростання індивідуальної відповідальності перед групою та впливу учасників один на одного [5: 32].

Звертаючись до проблеми використання кооперативного навчання у вищій школі, хочемо наголосити на тому, що зростання уваги науковців і педагогів-практиків усього світу до кооперативного навчання свідчить про його дієвість та ефективність. Серед численних переваг цієї стратегії навчання в системі вищої освіти, що відзначаються дослідниками [4; 6] і особисто автором, особливого значення набувають такі, як підвищення академічних результатів, особистісне зростання студентства, конструктивність поведінки в процесі вирішення конфліктів у навчальному середовищі, покращення міжособистісних стосунків між студентами, викладачами і студентами, задоволеність студентів навчальним закладом. Ці позитивні результати, безумовно, позначаються на підвищенні якості вищої освіти загалом.

Вибір тієї чи іншої моделі або методу кооперативного навчання залежить від мети навчальної діяльності, досвіду викладача організації кооперації між студентами та наявності в них навичок міжособистісної взаємодії у малій групі. Якщо студенти ще не мають достатнього досвіду навчальної кооперації, а викладач раніше не застосовував у своїй практиці методи кооперативного навчання, не варто розпочинати з тих, що потребують як від викладача, так і від студентів значних зусиль і необхідної підготовки. Так вдала реалізація кооперативного навчання відповідно до моделі "Навчання разом" вимагає від викладача ретельного планування і підготовки, передбачає постійний розвиток у студентів навичок міжособистісної взаємодії у малій групі. Важливу роль також відіграє вміння викладача структурувати кооперативну роботу в групі, що потребує попереднього досвіду організації кооперативного навчання в студентській аудиторії.

Практика доводить, що простішою у цьому сенсі є модель кооперативного навчання С. Кагана, яка передбачає використання кооперативних структур як окремих елементів практичного, семінарського заняття чи лекції й дозволяє ефективно комбінувати кооперативні методи навчання з іншими та урізноманітнювати таким чином навчальний процес.

Аналіз результатів теоретичних напрацювань учених і практичного досвіду, переконує, що успішність організації кооперативного навчання відповідно до моделі "Структури Кагана" залежить від дотримання чотирьох основних принципів кооперативного навчання, правильного використання структур, створення команди певного типу відповідно до поставленої мети (різноманітної, однорідної, за вибором студентів, випадкової), розвитку в студентів мотивації кооперативної взаємодії і соціальних навичок, здатності викладача керувати кооперативною аудиторією.

На нашу думку, широкий вибір структур і методів кооперативного навчання дозволяє використовувати їх на заняттях для виконання творчих завдань, обговорення дискусійних питань, повторення та активізації вивченого матеріалу, поглиблення знань з певних питань, встановлення зв'язків між новим і вже опрацьованим матеріалом; для перевірки розуміння матеріалу, зосередження уваги і роз'яснення незрозумілих моментів, активізації знань, необхідних для опанування нового

матеріалу. Доречною вважаємо навчальну кооперацію і під час виконання студентами самостійної роботи для пошуку додаткової інформації з теми, підготовки презентацій, виконання проєктів тощо.

Таким чином, доцільність використання кооперативного навчання в системі вищої освіти не викликає сумнівів. Проте, окрім зазначених переваг, організація кооперативного навчання пов'язана з низкою проблемних моментів, тому **подальшу перспективу дослідження цієї проблематики** вбачаємо в з'ясуванні шляхів уникнення або мінімізації перешкод, що можуть виникати під час імплементації кооперативного навчання у вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Circles of learning. Cooperation in the classroom / [Johnson David W., Johnson Roger T., Holubec Edythe Johnson, Roy P]. – Alexandria, Va. : Association for Supervision and Curriculum Development, 1984. – 89 p.
2. Kagan S. Kagan cooperative learning / S. Kagan, M. Kagan. – San Clemente, CA : Kagan Publishing, 2000. – 479 p.
3. Kagan S. Kagan structures and learning together – what is the difference? [Електронний ресурс] / Spencer Kagan // Kagan online magazine. – 2001. – Режим доступу до статті : http://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/ASK13.php.
4. Cooperative Learning Returns To College : What Evidence Is There That It Works? / [Johnson David W., Johnson Roger T., Smith Karl A.] // Change. – 1998. – July / August. – P. 27–35.
5. Johnson D. W. Social Interdependence Theory and Cooperative Learning : The Teacher's Role / D. W. Johnson and R. T. Johnson ; [Gillies Robyn M., Ashman Adrian F., Terwel Jan] // The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom. – NY : Springer Science+Business Media, LLC, 2008. – Chapter 1. – P. 9–37.
6. Renegar S. L. All of us know more than each of us : cooperative learning in higher education / Sandra L. Renegar // Active Learning Strategies for the Higher Education. – Szeged : JATEPress, 1997. – P. 47–57.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

7. Circles of learning. Cooperation in the classroom / [Johnson David W., Johnson Roger T., Holubec Edythe Johnson, Roy P]. – Alexandria, Va. : Association for Supervision and Curriculum Development, 1984. – 89 p.
8. Kagan S. Kagan cooperative learning / S. Kagan, M. Kagan. – San Clemente, CA : Kagan Publishing, 2000. – 479 p.
9. Kagan S. Kagan structures and learning together – what is the difference? [Elektronnyi resurs] / Spencer Kagan // Kagan online magazine. – 2001. – Rezhym dostupu do statti : http://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/ASK13.php.
10. Cooperative Learning Returns To College : What Evidence Is There That It Works? / [Johnson David W., Johnson Roger T., Smith Karl A.] // Change. – 1998. – July / August. – P. 27–35.
11. Johnson D. W. Social Interdependence Theory and Cooperative Learning : The Teacher's Role / D. W. Johnson and R. T. Johnson ; [Gillies Robyn M., Ashman Adrian F., Terwel Jan] // The Teacher's Role in Implementing Cooperative Learning in the Classroom. – NY : Springer Science+Business Media, LLC, 2008. – Chapter 1. – P. 9–37.
12. Renegar S. L. All of us know more than each of us : cooperative learning in higher education / Sandra L. Renegar // Active Learning Strategies for the Higher Education. – Szeged : JATEPress, 1997. – P. 47–57.

Матеріал надійшов до редакції 10.02. 2012 р.

Gagina N. V. Кооперативное обучение в высшем образовании.

В статье освещается актуальность использования кооперативного обучения в высшем образовании Украины, выясняется отличие кооперативной формы учебного взаимодействия от конкурентной и индивидуалистической, определяются главные преимущества кооперативного обучения. Осуществляется сравнительный анализ двух моделей кооперативного обучения: "Обучение вместе" Д. Джонсона и Р. Джонсона и "Структуры Кагана" С. Кагана с целью оценки целесообразности их применения в высшей школе, раскрываются принципы организации кооперативного учебного взаимодействия студентов согласно указанным моделям и приведены примеры простых структур, которые могут быть использованы в процессе преподавания любых дисциплин.

Gagina N. V. Cooperative Learning in Higher Education.

The article deals with the topical issue of using cooperative learning in the Ukrainian higher education. The difference between the cooperative form of educational interaction and the competitive and individualistic ones is cleared up, the main advantages of cooperative learning are determined. The comparative analysis of two models of cooperative learning: "Learning Together" by D. Johnson and R. Johnson and "Kagan Structures" by S. Kagan to evaluate the expedience of their application in the higher education is carried out, the organization principles of students' cooperative educational interaction according to the indicated models are stated and examples of simple structures which can be used in the process of teaching of any disciplines are given.